

RP 176/2024 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av 37 och 38 § i lagen om miljöskadefonden och om upphävande av 5 § 15 punkten i lagen om Finansinspektionen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att lagen om miljöskadefonden ändras och att bestämmelsen om miljöskadeförsäkring i lagen om Finansinspektionen upphävs. Genom ändringarna preciseras övergångsbestämmelserna om oljeskyddsfonden och miljöskadeförsäkringen i lagen om miljöskadefonden samt upphävs i lagen om Finansinspektionen hänvisningen till det miljöskadeförsäkringssystem som avskaffas.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2025.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
MOTIVERING.....	3
1 Bakgrund och beredning.....	3
2 Nuläge och bedömning av nuläget	3
3 Målsättning	5
4 De viktigaste förslagen och deras konsekvenser	5
5 Remissvar	6
5.1 Allmänt om remissvaren.....	6
5.2 Hur remissvaren har beaktats.....	6
6 Specialmotivering.....	7
6.1 Lagen om miljöskadefonden.....	7
6.2 Lagen om upphävande av 5 § 15 punkten i lagen om Finansinspektionen	9
7 Bestämmelser på lägre nivå än lag	9
8 Ikraftträdande	10
9 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning	10
LAGFÖRSLAG.....	11
1. Lag om ändring av 37 och 38 § i lagen om miljöskadefonden.....	11
2. Lag om upphävande av 5 § 15 punkten i lagen om Finansinspektionen	13
BILAGA	14
PARALLELLTEXT	14
1. Lag om ändring av 37 och 38 § i lagen om miljöskadefonden.....	14

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

Miljöskadefonden är en ny fond utanför statsbudgeten. Fondens verksamhet inleds den 1 januari 2025 (lagen om miljöskadefonden (1262/2022)). De nuvarande subsidiära ersättningssystemen, det vill säga oljeskyddsfonden enligt lagen om oljeskyddsfonden (1406/2004) och den obligatoriska miljöskadeförsäkringen enligt lagen om miljöskadeförsäkring (81/1998), upphör när miljöskadefondens verksamhet inleds.

I propositionen föreslås det att de övergångsbestämmelser som gäller oljeskyddsfonden och miljöskadeförsäkringen i lagen om miljöskadefonden preciseras. I propositionen föreslås det vidare att hänvisningen i lagen om Finansinspektionen till miljöskadeförsäkringssystemet upphävs, eftersom systemet avskaffas. De föreslagna ändringarna är huvudsakligen av teknisk karaktär.

Propositionen har beretts som tjänsteuppdrag vid miljöministeriet.

Utkastet till regeringsproposition var på remiss under tiden 16 maj–1 juli 2024. Sammanlagt lämnades 25 remissvar in. Remissvar lämnades av Bioenergi rf, Finanssiala ry, Egentliga Finlands räddningsverk, staben för Gränsbevakningsväsendet, Finansinspektionen, Centralförbundet för fiskerihushållning rf, Österbottens välfärdsområde, justitieministeriet, Finlands naturskyddsförbund rf, Kymmenedalens räddningsverk, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry, Miljöförsäkringscentralen och Gränsbevakningsväsendet. Följande instanser meddelade att de inte hade något att yttra om utkastet: Ålands landskapsregering, Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet (ÅMHM), försvarsministeriet, Säkerhets- och kemikalieverket, Helsingfors förvaltningsdomstol, Renbeteslagsföreningen, Skatteförvaltningen, Högsta förvaltningsdomstolen, inrikesministeriet, finansministeriet, arbets- och näringsministeriet samt kommunikationsministeriet.

Beredningsunderlaget till propositionen finns i statsrådets tjänst för projekttinformation på adressen <https://valtioneuvosto.fi/sv/projekt> med identifieringskod YM070:00/2023.

2 Nuläge och bedömning av nuläget

I de övergångsbestämmelser som gäller oljeskyddsfonden i lagen om miljöskadefonden (37 §) föreskrivs det till exempel om oljeskyddsfondens medel och om behandlingen och avgörandet av ärenden som är anhängiga i oljeskyddsfonden när fondens verksamhet upphör. Övergångsbestämmelserna behöver preciseras för att oljeskyddsfondens styrelse ska kunna behandla och godkänna fondens bokslut för det sista verksamhetsåret, det vill säga 2024. Godkännandet av bokslutet i förfarandet enligt lagen om oljeskyddsfonden förutsätter bland annat att bestämmelserna om fondens styrelse och personal samt bokföring, betalningsrörelse och bokslut samt revision i lagen om oljeskyddsfonden tillämpas ännu 2025.

I de övergångsbestämmelser som gäller miljöskadeförsäkringen i lagen om miljöskadefonden (38 §) föreskrivs det bland annat om framställande av anspråk på ersättning enligt lagen om miljöskadeförsäkring under den övergångsperiod som följer på ikraftträdandet av lagen om miljöskadefonden. Enligt övergångsbestämmelserna ska anspråk på ersättning riktas till försäkringsgivaren eller Miljöförsäkringscentralen senast inom fem år efter ikraftträdandet av lagen om miljöskadefonden, det vill säga senast den 31 december 2029. Behandlingen av ett ersättningsärende kan fortsätta också efter 2029, i synnerhet om anspråket på ersättning framställs först i slutet av 2029. Avsikten är att Miljöförsäkringscentralens verksamhet ska

fortsätta till dess att det sista anspråket på ersättning till försäkringsgivaren eller Miljöförsäkringscentralen har avgjorts genom ett beslut som vunnit laga kraft. Ett anspråk på ersättning kan efter den avsedda tidsfristen på fem år senast den 31 december 2034 framställas till miljöskadefonden.

Övergångsbestämmelserna som gäller miljöskadeförsäkringen behöver preciseras för att tillämpningen av vissa bestämmelser i lagen om miljöskadeförsäkring som gäller Miljöförsäkringscentralen och dess medlemmars ansvar (6 §) samt centralens förvaltning och tillsyn över centralen (7 §) ska fortsätta under övergångsperioden trots upphävandet av lagen i fråga.

I övergångsbestämmelserna om miljöskadeförsäkringen föreslås också ett förtydligande av miljöförsäkringsnämndens ställning under övergångsperioden. Nämnden finns i anslutning till Miljöförsäkringscentralen och dess uppgift är att till den som kräver eller krävs på ersättning med stöd av lagen om miljöskadeförsäkring ge rekommendationer om ersättning för miljöskador (22 § i lagen om miljöskadeförsäkring). Nämnden har inrättats för att förenhetliga ersättningspraxis i fråga om miljöskador (RP 82/1997 rd). Talan som gäller ersättning kan väckas vid tingsrätten först efter det att miljöförsäkringsnämnden har yttrat sig om försäkringsgivarens eller Miljöförsäkringscentralens ersättningsbeslut (23 § i lagen om miljöskadeförsäkring). Nämnden utnämns av statsrådet (1 § i förordningen om miljöförsäkringsnämnden (1177/1998)). Nämndens pågående treårsperiod löper ut den 14 juni 2026, men det föreskrivs inte i övergångsbestämmelserna om miljöskadeförsäkringen om nämndens fortsatta verksamhet efter det att lagen om miljöskadefonden har trätt i kraft den 1 januari 2025.

Skador som ersätts från miljöskadeförsäkringen och kostnader för bekämpning och återställande har förekommit rätt litet jämfört med vad som uppskattades då systemet etablerades. Miljöförsäkringscentralen har efter ikraftträdandet av lagen om miljöskadeförsäkring, från ingången av 1999 till utgången av 2023, slutgiltigt avgjort tio skadeanmälningar. Miljöförsäkringsnämnden har under sin verksamhetstid behandlat fem olika skadefall, av vilka två har behandlats två gånger. Antalet fall som kommer till nämnden för behandling efter utgången av nämndens pågående mandatperiod (den 14 juni 2026) bedöms vara litet. Nya tillsättanden av nämnden för upprepade treårsperioder tills det sista eventuella ärende som ska föras till nämnden för behandling kommit fram skulle innebära att nämndens verksamhet eventuellt fortsätter ännu på 2030-talet på grund av, enligt uppskattning, få enskilda fall. Även om behandlingen i nämnden också ligger i ändringssökandens intresse, bland annat på grund av att behandlingen är avgiftsfri, finns det med tanke på förenhetligandet av ersättningspraxis eller någon annan grund inget nödvändigt behov av att fortsätta nämndens verksamhet efter den pågående mandatperioden och av de lagstiftningsåtgärder och administrativa arrangemang som behövs för detta. I vilket fall som helst ska en talan om ersättning kunna väckas oberoende av om nämnden har yttrat sig om ersättningsbeslutet eller inte. Rätten att på behörigt sätt och utan ogrundat dröjsmål få sin sak behandlad av en domstol som är behörig enligt lag ingår i rättsskyddet enligt 21 § i grundlagen (GrUU 70/2018 rd, tryggandet av patientförsäkringens primära ställning krävde ingen avgränsning av domstolens möjlighet att behandla ersättningsärenden. Ett yrkande på ersättning hade inte kunnat prövas om inte Patientförsäkringscentralen hade vägrat betala ut det skadestånd som yrkats.).

I övergångsbestämmelserna om miljöskadeförsäkringen behövs också vissa andra ändringar som gäller tillämpningen av lagen om miljöskadeförsäkring under övergångsperioden. De tekniska korrigeringarna i ordalydelsen i övergångsbestämmelserna förtydligar tillämpningsområdet för bestämmelserna. I övergångsbestämmelserna ska också beaktas att Finansinspektionen ska ha en på den gällande lagen grundad behörighet att besluta att det som

ersättning tills vidare ska betalas endast en del av den fulla ersättningen, när det på grundval av kända skadefall är sannolikt att ersättningen måste sänkas på grund av att maximibeloppet för ersättningen överskrids (18 § 4 mom. i lagen om miljöskadeförsäkring). Vidare ska gottgörelse som ska betalas till följd av försummelse av försäkringsskyldigheten som skett före upphävandet av lagen om miljöskadeförsäkring kunna fastställas ännu efter det att lagen om miljöskadefonden har trätt i kraft den 1 januari 2025. Försäkringsskyldigheten gäller till utgången av 2024, men försummelser i att uppta försäkring kan framkomma först senare, med en fördröjning på också över ett år. I övergångsbestämmelserna behöver det också beaktas att det inte längre är ändamålsenligt att upprätthålla fördelningssystemet enligt lagen om miljöskadeförsäkring (21 a §) efter det att lagen har upphävts. Bestämmelsen i 3 kap., som gäller ersättningar, i den lagen gäller ansvarsfördelningen mellan försäkringsbolagen och Miljöförsäkringscentralen vid finansieringen av indexjusteringar enligt 21 § i lagen om miljöskadeförsäkring. Fördelningssystemet är avsett att finansieras med årliga försäkringspremier som inte längre tas ut efter upphävandet av lagen om miljöskadeförsäkring. Miljöförsäkringscentralen och försäkringsbolagen svarar i vilket fall som helst för betalningen av indexförhöjningar enligt lagen, så avslutandet av fördelningssystemet har ingen betydelse för eventuella skadelidande. I de övergångsbestämmelser som gäller miljöskadeförsäkringen föreslås det också en bestämmelse om omprövning av miljöskadefondens styrelses beslut som gäller anspråk på ersättning som grundar sig på lagen om miljöskadeförsäkring (38 § 3 mom. i lagen om miljöskadefonden). Bestämmelser om omprövning av andra beslut av fondens styrelse som gäller ersättning finns i 31 § i lagen om miljöskadefonden.

3 Målsättning

Syftet med propositionen är att förtydliga och precisera övergångsbestämmelserna i lagen om miljöskadefonden.

4 De viktigaste förslagen och deras konsekvenser

I propositionen föreslås det att övergångsbestämmelserna som gäller oljeskyddsfonden (37 §) i lagen om miljöskadefonden kompletteras med hänvisningar till tillämpningen av bestämmelserna om oljeskyddsfondens styrelse och personal, styrelsens uppgifter, bokföring, betalningsrörelse och bokslut samt revision i lagen om oljeskyddsfonden till dess att oljeskyddsfondens sista bokslut, det vill säga bokslutet för 2024, har behandlats. För behandlingen av bokslutet ska mandatperioden för medlemmarna i oljeskyddsfondens styrelse fortsätta till och med den 30 april 2025. Under övergångsperioden ska också tillämpas 28 § om tjänsteansvar och tillämpningen av bestämmelserna om allmän förvaltning i lagen om oljeskyddsfonden samt bestämmelserna om oljeskyddsfondens styrelse och personal i statsrådets förordning om oljeskyddsfonden (1409/2004).

I övergångsbestämmelserna som gäller miljöskadeförsäkringen (38 §) i lagen om miljöskadefonden föreslås vissa tekniska korrigeringar av ordalydelsen. Till övergångsbestämmelserna fogas ett nytt 2 mom. där det konstateras att vissa bestämmelser som gäller Miljöförsäkringscentralens och dess medlemmars ansvar samt Miljöförsäkringscentralens förvaltning samt tillsynen över centralen ska tillämpas under den övergångsperiod som avses i lagen om miljöskadefonden. Det föreslås också att det till bestämmelserna fogas en hänvisning till Finansinspektionens behörighet att besluta att det i ersättning tills vidare ska betalas endast en del av den fulla ersättningen, om det på grundval av redan kända skadefall är sannolikt att ersättningen måste sänkas på grund av att det maximala ersättningsbeloppet överskrids. Tillämpningen av bestämmelsen om detta ska fortgå under övergångsperioden. I det nya 3 mom. som föreslås i övergångsbestämmelserna föreskrivs det om tillämpningen av 9 § i lagen om miljöskadeförsäkring, som gäller försummelse av

försäkringsskyldigheten, till dess att eventuella försummelser under de sista åren av försäkringssystemets giltighet bedöms ha framkommit, det vill säga till och med den 31 december 2026. I det nya 4 mom. som föreslås i övergångsbestämmelserna föreskrivs det om upphörande av tillämpningen av 21 a § om fördelningssystemet i lagen om miljöskadeförsäkring när lagen om miljöskadefonden träder i kraft den 1 januari 2025. I det nya 5 mom. som föreslås i övergångsbestämmelserna föreskrivs det om miljöförsäkringsnämnden och dess verksamhet under övergångsperioden. Det föreslås att nämndens verksamhet upphör efter utgången av den pågående mandatperioden, det vill säga den 14 juni 2026. I propositionen föreslås det att efter ikraftträdandet av lagen om miljöskadefonden ska talan som gäller ersättning enligt 23 § i lagen om miljöskadeförsäkring kunna väckas vid tingsrätten, oberoende av om Miljöförsäkringsnämnden har yttrat sig om ersättningsbeslutet eller inte. Förordningen om miljöförsäkringsnämnden förblir i kraft till utgången av nämndens pågående mandatperiod, det vill säga till och med den 14 juni 2026. I det sista gällande momentet i övergångsbestämmelserna infogas en bestämmelse om omprövning av fondens styrelses beslut med stöd av lagen om miljöskadeförsäkring när det gäller anspråk på ersättning.

De ändringar som föreslås i propositionen är i huvudsak preciseringar och kompletteringar av teknisk karaktär i övergångsbestämmelserna i lagen om miljöskadefonden, och de bedöms inte ha några ekonomiska konsekvenser. Ändringarna förtydligar det nuvarande rättsläget när miljöskadefonden inleder sin verksamhet den 1 januari 2025. Upphörandet av miljöförsäkringsnämndens verksamhet efter att den pågående mandatperioden går ut den 14 juni 2026 minskar den administrativa bördan i anslutning till upprätthållandet av systemet under övergångsperioden.

Rätten att på behörigt sätt och utan ogrundat dröjsmål få sin sak behandlad av en domstol som är behörig enligt lag ingår i rättsskyddet enligt 21 § i grundlagen (GrUU 70/2018 rd). Detta främjas av förslaget att det för väckande av talan om ersättning enligt lagen om miljöskadeförsäkring inte ska förutsättas ett yttrande av miljöförsäkringsnämnden. Rättsskyddskraven enligt 21 § i grundlagen uppfylls också genom den bestämmelse som fogas till 38 § 3 mom. i den gällande lagen om miljöskadefonden och som gäller omprövning av beslut av fondens styrelse i fråga om anspråk på ersättning enligt lagen om miljöskadeförsäkring.

5 Remissvar

5.1 Allmänt om remissvaren

I remissvaren understöddes i huvudsak de föreslagna ändringarna. Det är viktigt med en smidig övergång från de nuvarande systemen som baserar sig på oljeskyddsfonden och miljöskadeförsäkringen till den nya miljöskadefonden. Konsekvenserna av lagen om miljöskadefonden bör följas noggrant för att systemet vid behov ska kunna utvecklas. I en del utlåtanden framfördes kommentarer om användningsområdet, grunderna för beviljande och beloppet när det gäller understöd som ur fonden beviljas för anskaffning av sådan utrustning för bekämpning av miljöskador som används i räddningsverksamheten samt om understödets tillräcklighet för upprätthållande och utvecklande av beredskapen för bekämpning av miljöskador. Utkastet till proposition gäller inte understöd som beviljas ur miljöskadefonden.

5.2 Hur remissvaren har beaktats

Utifrån remissvaren preciserades de övergångsbestämmelser som gäller oljeskyddsfonden (37 §) i propositionen. Det föreslås att i 4 § i lagen om oljeskyddsfonden ska bemyndigandet att utfärda förordning i 3 mom. förbli i kraft under övergångsperioden. Bestämmelsen om

bemyndigande att utfärda förordning behöver vara i kraft, eftersom avsikten är att vissa bestämmelser i förordningen om oljeskyddsfonden ska tillämpas under övergångsperioden.

I remissvaren fästes uppmärksamhet vid att det i propositionsutkastet föreslogs att i lagen om genomförande av reformen av social- och hälsovården och räddningsväsendet och om införande av den lagstiftning som gäller reformen (616/2021) ska 68 § 2 mom. 3 punkten upphävas. I enlighet med bestämmelsen har Oljeskyddsfonden avstått från att återkräva statsunderstöd med vilket uppförandet av lagerutrymmen för oljebekämpningsmateriel har finansierats. Oljeskyddsfonden hade i enlighet med 22 § i statsunderstödslagen (688/2001) haft möjlighet att återkräva dessa byggnadskostnader, om byggnadens användningsändamål ändras eller byggnaden överförs till en annan ägare. För oljeskyddsfonden har denna återkravstid varit 30 år. Avsikten är inte att ändra rättsläget till denna del och förslaget om upphävande av bestämmelsen slopades vid den fortsatta beredningen av propositionen. Syftet med upphävandet var att stryka hänvisningen till det system med oljeskyddsfonder som avskaffas, men bestämmelsen behöver förbli i kraft för att säkerställa att det inte uppstår oklarhet om saken under återkravstiden för byggkostnaderna.

I remissvaren om miljöskadeförsäkringen i propositionsutkastet ansågs det behövt att förtydliga förhållandet mellan den allmänna övergångsbestämmelsen i (36 §) och de särskilda övergångsbestämmelserna som gäller miljöskadeförsäkring (38 §) i lagen om miljöskadefonden, som föreslås bli ändrad i propositionsutkastet. Avsikten är att i de övergångsbestämmelser som gäller miljöskadeförsäkringen precisera de situationer under övergångsperioden där lagen om miljöskadeförsäkring ska tillämpas på ersättning av skador och kostnader. Det föreslås att ordalydelsen i 1 mom. preciseras i enlighet med detta.

I remissvaren fästes vidare uppmärksamhet vid preskriptionen av befogenheten att fastställa gottgörelse till följd av försummelse av den försäkringsskyldighet som avses i det nya 3 mom. i övergångsbestämmelserna om miljöskadeförsäkringen (38 §) och vid huruvida den föreslagna giltighetstiden motsvarar denna preskriptionstid. Enligt 9 § i lagen om miljöskadeförsäkring är en försäkringsskyldig sammanslutning som försummat att uppta försäkring skyldig att för tiden för försummelsen till Miljöförsäkringscentralen betala en av centralen fastställd gottgörelse som motsvarar högst en tiodubbel genomsnittlig försäkringspremie. Gottgörelsen får med ränta drivas in utan dom eller beslut i enlighet med lagen om verkställighet av skatter och avgifter (706/2007). En offentlig fordran preskriberas fem år efter ingången av året efter det år då den påfördes eller debiterades, och i annat fall vid ingången av året efter det år då fordran förföll till betalning. Enligt propositionen ska gottgörelse trots upphävandet av lagen om miljöskadeförsäkring kunna fastställas till och med den 31 december 2026.

Såsom det konstateras i Miljöförsäkringscentralens utlåtande innehåller övergångsbestämmelserna om miljöskadeförsäkring eller de ändringar som nu föreslås i dem inga bestämmelser om upphörande av miljöskadeförsäkringar eller uppsägning av försäkringar. Övergångsbestämmelserna behöver inte preciseras till denna del. Upphävandet av lagen om miljöskadeförsäkring avslutar försäkringarnas giltighet.

6 Specialmotivering

6.1 Lagen om miljöskadefonden

37 §. Övergångsbestämmelser som gäller oljeskyddsfonden. Syftet med det nya 6 mom. är att göra det möjligt att behandla oljeskyddsfondens bokslut för 2024 i enlighet med lagen om oljeskyddsfonden. Detta förutsätter att bestämmelserna om verksamheten för oljeskyddsfondens styrelse och personal i lagen om oljeskyddsfonden, liksom även

bestämmelserna om bokföring, betalningsrörelse, bokslut och revision, kan tillämpas till dess att oljeskyddsfondens sista bokslut har behandlats i enlighet med lagen om oljeskyddsfonden. Fram till dess ska också tillämpas 4–9 § i statsrådets förordning om oljeskyddsfonden i fråga om oljeskyddsfondens styrelse och personal.

Bestämmelsen om oljeskyddsfondens generalsekreterare ska gälla till och med den 30 april 2025. Generalsekreteraren kan därvid slutföra de praktiska åtgärderna i anslutning till bokslutet, såsom att lägga fram bokslutet för behandling i statsrådets finansutskott samt kontrollera att miljöministeriets ställningstagande till bokslutet har inkommit inom utsatt tid.

I det nya 7 mom. föreskrivs det om mandattiden för medlemmarna i oljeskyddsfondens styrelse, som normalt är tre år i sänder. Mandattiden upphör nu dock redan när oljeskyddsfondens bokslut för 2024 har godkänts och miljöministeriet har gett sitt eget ställningstagande till bokslutet före utgången av april, det vill säga senast den 30 april 2025.

38 §. Övergångsbestämmelser som gäller miljöskadeförsäkringen. Avsikten är att i 1 mom. konstatera vilka bestämmelser som ska tillämpas på ersättning för en miljöskada som omfattas av tillämpningsområdet för lagen om miljöskadeförsäkring och som orsakats före ikraftträdandet av lagen om miljöskadefonden samt på ersättning av kostnaderna för bekämpning av en sådan skada och för återställande av miljön. Ordalydelsen i momentet preciseras i enlighet med detta. Bestämmelser om ersättning för skador finns i 5 § (försäkringsgivarens ansvar) och i 6 § (Miljöförsäkringscentralens och dess medlemmars ansvar) i lagen om miljöskadeförsäkring och i 3 kap. om ersättningar i den lagen.

I det nya 2 mom. konstateras att bestämmelserna i lagen om miljöskadeförsäkring som gäller Miljöförsäkringscentralen (6 § och 7 § 1, 2 och 4 mom.) trots upphävandet av lagen ska tillämpas till dess att det sista ersättningsanspråket mot försäkringsgivaren eller Miljöförsäkringscentralen har avgjorts genom ett beslut som vunnit laga kraft. Det är inte möjligt att ge ett exakt datum för denna tidpunkt. Anspråk på ersättning ska riktas till försäkringsgivaren eller Miljöförsäkringscentralen senast inom fem år efter ikraftträdandet av lagen om miljöskadefonden. Behandlingen av ett ersättningsärende kan dock fortsätta också efter 2029, i synnerhet om ersättningsyrkandet framställs först i slutet av 2029. Den särskilda uppgift som föreskrivs i 18 § 4 mom. i lagen om miljöskadeförsäkring och som förutsätter Finansinspektionens sakkunskap i exceptionella situationer där ersättningar betalas ska fortsätta under samma övergångsperiod.

Den föreslagna bestämmelsen är en teknisk korrigerings genom vilken det säkerställs att Miljöförsäkringscentralens verksamhet fortsätter samt att bestämmelserna om Miljöförsäkringscentralens och dess medlemmars ansvar tillämpas under övergångsperioden. Verksamheten vid Miljöförsäkringscentralens delegation (7 § 3 mom. i lagen om miljöskadeförsäkring) upphör dock när upphävandet av lagen om miljöskadeförsäkring träder i kraft den 1 januari 2025. Delegationen har till uppgift att upprätthålla samarbetet mellan medlemsbolagen och olika intressentgrupper inom miljöskadeförsäkringen (RP 82/1997 rd). Denna verksamhet behöver inte fortsätta under övergångsperioden.

I det nya 3 mom. föreskrivs om tillämpningen av 9 § i miljöskadeförsäkringslagen, som gäller försummelse av försäkringsskyldigheten, efter att lagen om miljöskadefonden har trätt i kraft. Försäkringsskyldigheten gäller till utgången av 2024, men försummelser i att uppta försäkring kan framkomma först senare, med en fördröjning på också över ett år. Miljöförsäkringscentralen ska därför ha behörighet att bestämma att en sammanslutning som försummat att uppta försäkring ska betala gottgörelse enligt 9 § i lagen om miljöskadeförsäkring ännu efter ikraftträdandet av lagen om miljöskadefonden till och med den 31 december 2026.

I det nya 4 mom. föreskrivs det om upphörande av tillämpningen av bestämmelserna om fördelningssystemet (21 a §), som ingår i 3 kap. om ersättningar i lagen om miljöskadeförsäkring, när lagen om miljöskadefonden träder i kraft den 1 januari 2025. Bestämmelsen gäller ansvarsfördelningen mellan försäkringsbolagen och Miljöförsäkringscentralen vid finansieringen av de höjningar som avses i 21 § om indexjusteringar i lagen om miljöskadeförsäkring. Fördelningssystemet är avsett att finansieras med årliga försäkringspremier som inte längre tas ut efter upphävandet av lagen om miljöskadeförsäkring. Miljöförsäkringscentralen och försäkringsbolagen svarar i vilket fall som helst för betalningen av indexförhöjningarna enligt lagen.

I det nya 5 mom. förtydligas miljöförsäkringsnämndens ställning efter det att försäkringssystemet har upphört. Miljöförsäkringsnämnden har inrättats för att förenhetliga ersättningspraxis i fråga om miljöskador (RP 82/1997 rd). Miljöförsäkringsnämndens verksamhet fortsätter till utgången av den mandatperiod för vilken nämnden har utnämnts av statsrådet. Nämndens pågående treårsperiod löper ut den 14 juni 2026. Nämndens verksamhet upphör efter utgången av mandatperioden. Även om behandlingen i nämnden också ligger i ändringssökandens intresse, bland annat på grund av att behandlingen är avgiftsfri, finns det med tanke på förenhetligandet av ersättningspraxis eller någon annan grund inget nödvändigt behov av att fortsätta nämndens verksamhet under övergångsperioden och av de lagstiftningsåtgärder och administrativa arrangemang som behövs för detta. För att miljöförsäkringsnämnden ska hinna behandla de ansökningar som lämnats in till nämnden innan nämndens verksamhet upphör, ska en rekommendation om ersättning kunna sökas hos nämnden fram till och med den 31 december 2025.

I det nya 5 mom. preciseras det också att efter ikraftträdandet av lagen om miljöskadefonden kan talan som gäller ersättning enligt 23 § i lagen om miljöskadeförsäkring väckas vid tingsrätten oberoende av om Miljöförsäkringsnämnden har yttrat sig om ersättningsbeslutet eller inte. Rätten att på behörigt sätt och utan ogrundat dröjsmål få sin sak behandlad av en domstol som är behörig enligt lag ingår i rättsskyddet enligt 21 § i grundlagen. Bestämmelsen behövs också för att nämndens verksamhet inte längre ska fortsätta efter utgången av den pågående treårsperioden.

Till 38 § 3 mom. i den gällande lagen om miljöskadefonden (det nya 7 mom.) fogas en bestämmelse om omprövning av fondens styrelses beslut om anspråk på ersättning enligt lagen om miljöskadeförsäkring. Ändring söks genom begäran om omprövning på samma sätt som i samband med fondens andra beslut om ersättning. I momentet, liksom i det gällande 2 mom., görs dessutom vissa korrigeringar av teknisk karaktär i ordalydelsen.

6.2 Lagen om upphävande av 5 § 15 punkten i lagen om Finansinspektionen

Enligt 5 § 15 punkten i lagen om Finansinspektionen avses med andra finansmarknadsaktörer i lagen om Finansinspektionen Miljöförsäkringscentralen. Bestämmelsen föreslås bli upphävd. Finansinspektionens uppgift enligt lagen om miljöskadeförsäkring att svara för tillsynen över de förfaranden som ska iakttas i Miljöförsäkringscentralens ersättnings- och försäkringsverksamhet och över försäkringsmatematiska faktorer (7 § 5 mom.) upphör den 1 januari 2025, när upphävandet av lagen om miljöskadeförsäkring träder i kraft. När det gäller tillsynen över Miljöförsäkringscentralen kan som tillräckliga rättsskyddsgarantier under övergångsperioden betraktas de högsta laglighetsövervakarna, som vid behov kan stödja sig på utredningar som begärs av Finansinspektionen eller andra aktörer.

Författningen om upphävande avses träda i kraft den 1 januari 2025, när lagen om miljöskadefonden träder i kraft.

7 Bestämmelser på lägre nivå än lag

I propositionen föreslås det att verksamheten för den miljöförsäkringsnämnd som avses i 22 § i lagen om miljöskadeförsäkring fortsätter till utgången av den mandatperiod för vilken nämnden har tillsatts, det vill säga till och med den 14 juni 2026. Till den tidpunkten förblir också förordningen om miljöförsäkringsnämnden, som utfärdats med stöd av den nämnda paragrafen, i kraft. I förordningen föreskrivs det om nämndens sammansättning samt om behandlingen av ärenden i nämnden och om kostnaderna för behandlingen av ärenden. För tydlighetens skull tas det in ett uttryckligt omnämnande av förordningens giltighetstid i bestämmelsen om nämnden i de övergångsbestämmelser som gäller miljöskadeförsäkringen i lagen om miljöskadefonden (det nya 5 mom. i 38 §).

8 Ikraftträdande

Det föreslås att lagarna träder i kraft den 1 januari 2025, då också lagen om miljöskadefonden träder i kraft.

9 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Miljöskadefonden är en i 87 § i grundlagen avsedd fond utanför statsbudgeten. För att ett lagförslag om en väsentlig utvidgning av en sådan fond eller dess ändamål ska godkännas krävs i riksdagen minst två tredjedelars majoritet av de avgivna rösterna. I propositionen är det inte fråga om en väsentlig utvidgning av miljöskadefonden eller dess användningsändamål. De ändringar som föreslås i propositionen är i huvudsak preciseringar av teknisk karaktär i övergångsbestämmelserna i lagen om miljöskadefonden. Ändringarna förtydligar det nuvarande rättsläget när miljöskadefonden inleder sin verksamhet den 1 januari 2025.

Rätten att på behörigt sätt och utan ogrundat dröjsmål få sin sak behandlad av en domstol som är behörig enligt lag ingår i rättsskyddet enligt 21 § i grundlagen. Rätten tillgodoses genom propositionens förslag om att väckande av talan om ersättning enligt lagen om miljöskadeförsäkring inte förutsätter ett yttrande av miljöförsäkringsnämnden (GrUU 70/2018 rd). Rättsskyddskraven enligt 21 § i grundlagen uppfylls också av den bestämmelse som fogas till 38 § 3 mom. (det nya 7 mom.) i lagen om miljöskadefonden och som gäller begäran om omprövning av fondens styrelses beslut i anspråk på ersättning enligt lagen om miljöskadeförsäkring.

På de grunder som anges ovan kan lagförslagen behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om ändring av 37 och 38 § i lagen om miljöskadefonden

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om miljöskadefonden (1262/2022) 38 § och
fogas till 37 § nya 6 och 7 mom. som följer:

37 §

Övergångsbestämmelser som gäller oljeskyddsfonden

Bestämmelserna om oljeskyddsfondens styrelse och personal i 4 § i lagen om oljeskyddsfonden och i bestämmelser som utfärdats med stöd av den paragrafen, om styrelsens uppgifter i 22 § 1 mom. i den lagen, om bokföring, betalningsrörelse och bokslut i 23 § i den lagen, om revision i 24 § i den lagen, om tjänsteansvar och tillämpningen av bestämmelserna om allmän förvaltning i 28 § i den lagen tillämpas trots 35 § 2 mom. i denna lag till dess att oljeskyddsfondens sista bokslut har behandlats i enlighet med lagen om oljeskyddsfonden.

Mandattiden för dem som vid ikraftträdandet av denna lag är medlemmar i oljeskyddsfondens styrelse fortsätter till och med den 30 april 2025.

38 §

Övergångsbestämmelser som gäller miljöskadeförsäkringen

På en miljöskada som omfattas av tillämpningsområdet för lagen om miljöskadeförsäkring och som orsakats före ikraftträdandet av denna lag samt på kostnaderna för avvärijande av en sådan skada och för återställande av miljön i sitt tidigare skick tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet, om inte något annat följer av 4–7 mom.

Bestämmelserna om Miljöförsäkringscentralen och dess medlemmars ansvar i 6 § i lagen om miljöskadeförsäkring, om Miljöförsäkringscentralens förvaltning samt tillsynen över centralen i 7 § 1, 2 och 4 mom. i den lagen och om Finansinspektionens beslut om betalning av ersättning i vissa situationer i 18 § 4 mom. i den lagen tillämpas trots 35 § 2 mom. i denna lag till dess att det sista ersättningsanspråket mot försäkringsgivaren eller Miljöförsäkringscentralen har avgjorts genom ett beslut som vunnit laga kraft.

Bestämmelserna om försummelse av försäkringsskyldigheten i 9 § i lagen om miljöskadeförsäkring tillämpas trots 35 § 2 mom. i denna lag till och med den 31 december 2026.

Vid ikraftträdandet av denna lag upphör tillämpningen av bestämmelserna om fördelningssystemet i 21 a § i lagen om miljöskadeförsäkring.

Bestämmelserna om miljöförsäkringsnämnden i 22 § i lagen om miljöskadeförsäkring tillämpas trots 35 § 2 mom. i denna lag till och med den 14 juni 2026. Efter ikraftträdandet av denna lag fortsätter miljöförsäkringsnämnden sin verksamhet till utgången av den mandatperiod för vilken nämnden har tillsatts. Nämndens rekommendation om ersättning för miljöskador kan sökas till utgången av år 2025. Efter ikraftträdandet av denna lag kan talan som gäller ersättning enligt 23 § i lagen om miljöskadeförsäkring väckas vid tingsrätten oberoende av om

Miljöförsäkringsnämnden har yttrat sig om ersättningsbeslutet eller inte. Förordningen om miljöförsäkringsnämnden (1177/1998) förblir i kraft till och med den 14 juni 2026.

Efter ikraftträdandet av denna lag ska anspråk på ersättning enligt lagen om miljöskadeförsäkring framställas skriftligen hos försäkringsgivaren eller Miljöförsäkringscentralen inom fem år från ikraftträdandet. Anspråket på ersättning anses då ha framställts under miljöskadeförsäkringens sista försäkringsperiod. Av de anspråk på ersättning som framförts under den sista försäkringsperioden och inom de fem år som följer efter ikraftträdandet av denna lag betalas för ett försäkringsfall ersättning till ett belopp av högst 6 miljoner euro, och för två eller flera försäkringsfall betalas ersättning till ett belopp av högst 10 miljoner euro sammanlagt.

Efter ikraftträdandet av denna lag kan anspråk på ersättning enligt lagen om miljöskadeförsäkring framställas skriftligen hos miljöskadefonden efter den tidsfrist på fem år som avses i 6 mom. Anspråket på ersättning ska dock framställas hos miljöskadefonden inom tio år från ikraftträdandet av denna lag. För ett fall som ligger till grund för ett anspråk på ersättning betalas högst 6 miljoner euro i ersättning, och för två eller flera fall som ligger till grund för ett anspråk på ersättning som framställts hos miljöskadefonden betalas sammanlagt högst 10 miljoner euro i ersättning. Omprövning av fondens styrelses beslut om ersättning får begäras.

Denna lag träder i kraft den 20 .

2.

Lag

om upphävande av 5 § 15 punkten i lagen om Finansinspektionen

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Genom denna lag upphävs i lagen om Finansinspektionen (878/2008) 5 § 15 punkten, sådan den lyder i lag 752/2012.

2 §

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 10 oktober 2024

Statsminister

Petteri Orpo

Miljö- och klimatminister Kai Mykkänen

1.

Lag

om ändring av 37 och 38 § i lagen om miljöskadefonden

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om miljöskadefonden (1262/2022) 38 § och
fogas till 37 § nya 6 och 7 mom. som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

37 §

Övergångsbestämmelser som gäller
oljeskyddsfonden

37 §

Övergångsbestämmelser som gäller
oljeskyddsfonden

Bestämmelserna om oljeskyddsfondens styrelse och personal i 4 § i lagen om oljeskyddsfonden och i bestämmelser som utfärdats med stöd av den paragrafen, om styrelsens uppgifter i 22 § 1 mom. i den lagen, om bokföring, betalningsrörelse och bokslut i 23 § i den lagen, om revision i 24 § i den lagen, om tjänsteansvar och tillämpningen av bestämmelserna om allmän förvaltning i 28 § i den lagen tillämpas trots 35 § 2 mom. i denna lag till dess att oljeskyddsfondens sista bokslut har behandlats i enlighet med lagen om oljeskyddsfonden.

Mandattiden för dem som vid ikraftträdandet av denna lag är medlemmar i oljeskyddsfondens styrelse fortsätter till och med den 30 april 2025.

38 §

Övergångsbestämmelser som gäller
miljöskadeförsäkringen

På en miljöskada som omfattas av tillämpningsområdet för lagen om miljöskadeförsäkring och som orsakats före ikraftträdandet av denna lag samt på kostnaderna för avvärijande av en sådan skada

38 §

Övergångsbestämmelser som gäller
miljöskadeförsäkringen

På en miljöskada som omfattas av tillämpningsområdet för lagen om miljöskadeförsäkring och som orsakats före ikraftträdandet av denna lag samt på kostnaderna för avvärijande av en sådan skada

Gällande lydelse

och för återställande av miljön i sitt tidigare skick tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet, om inte något annat följer av 2 eller 3 mom.

Efter ikraftträdandet av denna lag ska anspråk på ersättning enligt lagen om miljöskadeförsäkring framställas skriftligen hos försäkringsgivaren eller

Föreslagen lydelse

och för återställande av miljön i sitt tidigare skick tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet, om inte något annat följer av 4—7 mom.

Bestämmelserna om Miljöförsäkringscentralen och dess medlemmars ansvar i 6 § i lagen om miljöskadeförsäkring, om Miljöförsäkringscentralens förvaltning samt tillsynen över centralen i 7 § 1, 2 och 4 mom. i den lagen och om Finansinspektionens beslut om betalning av ersättning i vissa situationer i 18 § 4 mom. i den lagen tillämpas trots 35 § 2 mom. i denna lag till dess att det sista ersättningsanspråket mot försäkringsgivaren eller Miljöförsäkringscentralen har avgjorts genom ett beslut som vunnit laga kraft.

Bestämmelserna om försummelse av försäkringsskyldigheten i 9 § i lagen om miljöskadeförsäkring tillämpas trots 35 § 2 mom. i denna lag till och med den 31 december 2026.

Vid ikraftträdandet av denna lag upphör tillämpningen av bestämmelserna om fördelningssystemet i 21 a § i lagen om miljöskadeförsäkring.

Bestämmelserna om miljöförsäkringsnämnden i 22 § i lagen om miljöskadeförsäkring tillämpas trots 35 § 2 mom. i denna lag till och med den 14 juni 2026. Efter ikraftträdandet av denna lag fortsätter miljöförsäkringsnämnden sin verksamhet till utgången av den mandatperiod för vilken nämnden har tillsatts. Nämndens rekommendation om ersättning för miljöskador kan sökas till utgången av år 2025. Efter ikraftträdandet av denna lag kan talan som gäller ersättning enligt 23 § i lagen om miljöskadeförsäkring väckas vid tingsrätten oberoende av om Miljöförsäkringsnämnden har yttrat sig om ersättningsbeslutet eller inte. Förordningen om miljöförsäkringsnämnden (1177/1998) förblir i kraft till och med den 14 juni 2026.

Efter ikraftträdandet av denna lag ska anspråk på ersättning enligt lagen om miljöskadeförsäkring framställas skriftligen hos försäkringsgivaren eller

Gällande lydelse

Miljöförsäkringscentralen senast inom fem år från ikraftträdandet. Anspråket på ersättning anses då ha framställts under miljöskadeförsäkringens sista försäkringsperiod. Av de anspråk på ersättning som framförts under den sista försäkringsperioden och inom de fem år som följer efter ikraftträdandet av denna lag betalas för ett försäkringsfall ersättning till ett belopp av högst 6 miljoner euro, och för två eller flera försäkringsfall betalas ersättning till ett belopp av högst 10 miljoner euro sammanlagt.

Efter ikraftträdandet av denna lag kan anspråk på ersättning enligt lagen om miljöskadeförsäkring framställas skriftligen hos miljöskadefonden efter den tidsfrist på fem år som avses i 2 mom. Anspråket på ersättning ska dock framställas hos miljöskadefonden inom tio år från ikraftträdandet av denna lag. För ett fall som ligger till grund för ett anspråk på ersättning betalas högst 6 miljoner euro i ersättning, och för två eller flera fall som ligger till grund för ett anspråk på ersättning som framställts hos miljöskadefonden betalas sammanlagt högst 10 miljoner euro i ersättning.

Föreslagen lydelse

Miljöförsäkringscentralen inom fem år från ikraftträdandet. Anspråket på ersättning anses då ha framställts under miljöskadeförsäkringens sista försäkringsperiod. Av de anspråk på ersättning som framförts under den sista försäkringsperioden och inom de fem år som följer efter ikraftträdandet av denna lag betalas för ett försäkringsfall ersättning till ett belopp av högst 6 miljoner euro, och för två eller flera försäkringsfall betalas ersättning till ett belopp av högst 10 miljoner euro sammanlagt.

Efter ikraftträdandet av denna lag kan anspråk på ersättning enligt lagen om miljöskadeförsäkring framställas skriftligen hos miljöskadefonden efter den tidsfrist på fem år som avses i 6 mom. Anspråket på ersättning ska dock framställas hos miljöskadefonden inom tio år från ikraftträdandet av denna lag. För ett fall som ligger till grund för ett anspråk på ersättning betalas högst 6 miljoner euro i ersättning, och för två eller flera fall som ligger till grund för ett anspråk på ersättning som framställts hos miljöskadefonden betalas sammanlagt högst 10 miljoner euro i ersättning. *Omprövning av fondens styrelses beslut om ersättning får begäras.*

Denna lag träder i kraft den 20 .
